

Krydsningskvier som naturplejere

2021-2023

Projektet er støttet af Kvægafgiftsfonden

NOTAT

December 2022

Beskrivelse af de tre medvirkende økologiske besætningers dyr og produktionsforhold

Udarbejdet af:

Kirstine Flintholm Jørgensen

Center for Frilandsdyr K/S

I samarbejde med SEGES Innovation

Bedriftsbesøg

Besætning 1

En besætning med knap 700 HF-malkekøer, samt økologisk produktion af æg og grisekød. Har tidligere haft en besætning med 120 Angus moderdyr, men nu holdes en kernebesætning på 8 moderdyr for at få renrace Angus-tyre til brug i malkekvægsbesætningen.

Produkterne sælges i egen gårdbutik og via webside. Produktionen af æg og grisekød skæres pt ned pga. for lave noteringer, så der kun produceres i det omfang at gårdbutikken er forsynet. I stedet anvendes arealerne til foder til opdræt fra malkekvæget. I dag beholdes alle kalvene-tyrekalvene studes. Der er nogenlunde jævn kælvning- dog lidt flere kalve i efteråret.

Der bruges kønssorteret kviesæd på kvier + på de bedste køer i malkekvægsbesætningen. De insemineres 2 gange, hvorefter en Angus-foldtyr sættes til. De øvrige løbes med Angus.

Hvorfor Angus? De er nemme at få til at drikke.

Afsætter 80-100 dyr om året direkte til forbruger via gårdbutik samt websalg under "økogårdene"- Det er startet op som en sammenslutning mellem 4 økologiske landmænd- men de øvrige landmænd er stoppet og konceptet kører videre, hvor ejers ene søn, som er slagter, er en del af det. Dyrene slagtes med en mobil slagtevogn- der slagtes 100-180 dyr om året på denne måde, som afsættes via slagtebutikken, gårdbutikken og en fælles økologisk hjemmeside. Torvehallerne efterspørger specifikt kød fra kvierne- pga. bedre fedtmarmorering. De får ros for farve og fedtmarmorering.

Leverer slagtedyr til Himmerland kød og Thise og ko. Får DC notering + 1,5-1,8 kr/kg i tillæg.

Småkalve: Fravænnens 24 timer efter fødslen. De får 8 l -10 l sødmælk pr dag i de første 48 dage- herefter nedtrapning. Den sidste måned gives ca. 1 L pr dag – de fravænnens. når de er fyldt 3 mdr. Her vejer de ca. 120 kg.

Dagligt bruges ca. 1000 liter framalket celletals-mælk – det prioriteres til de mindste + 200 liter pulvermælk. Der bruges ca. 25 kg pulver pr dag af et økologisk skummetmælkspulver.

Kalvene vaccineres for lungebetændelse.

De går i enkelthytte i uge 1, som slås sammen med nabokalvens i uge 2. De går i fælleshytter efter 14 dage. Hytter strøs hver morgen. De går her til fravænning.

Fælleshytter

De har fri adgang til kraftfoder (Zero soja Kalv fra DLG) og får køernes fuldfoderblanding.

Kraftfoderforbrug 5-6 ton pr mdr. (200 kg pr dag). Det svarer til en gns. mængde kraftfoder på 0,9 kg pr dyr pr dag.

Foto 1: Krydsningskalve i fælleshytter

Foto 2: Krydsningskalvene opstaldes og fodres sammen med bedriftens renracede HF-kalve.

Kalve over 12 uger, fravænnet: får køernes fuldfoder + ½ kg blanding af valset byg og kalveblandingen. Vedr. køernes fuldfoder: Det går godt i år, sidste år ville de ikke æde det.

Kalve fra 5 mdr. får køernes fuldfoder + byg/ærtblanding (ca.1:1)

De går i 5 x fællesbokse med dybstrøelse- til de er 8-9 mdr.

Tildeles mindre mængde byg/ærtblanding op til 10-12 mdr.

Kalvene holdes på græs hjemme- men har stort set ingen græsoptagelse, så der fodres på samme måde som om vinteren med køernes fuldfoder + korn/ært blanding.

Kalve over 12 mdr. køres i Tipperne fra ca. 15. maj til 10.oktober.

Foto 3. Ungdyr som er lukket i Tipperne i sommerhalvåret. De har haft en daglig tilvækst på 790 gram/dag.

Ved indbinding kommer de i stald på lejet nabogård med plads til 200 kalve. Prisen for leje er 50.000 kr. inkl. alt. Dvs. fra ca. 15 mdr. og frem til slagt går de i sengebåsestald med gummimåtter, der strøs med savsmuld dagligt. Der er lavt fald i sengebåse og de er lidt små, men de passer fint i størrelse til ungdyrene.

Her fodres de med HF-kviernes fuldfoderblanding som består af 6. slæt græs og halm.

Foto 4: De ældste dyr i sengebåsestald om vinteren

Bedriftsbesøg

Besætning 2

Bedriften har økologisk planteavl, æglæggende høns og en stude-/kvieproduktion. Der er ca. 190 dyr i alt med krydsningskvier og -stude, samt 15 ammetanter.

Der er afsat ca. 80 dyr siden opstart og frem til nu. De leveres til Thise & Kød/Tamaco. De får Friland økonotering + 1 krone pr kg. Afsætter derudover, når kontraktleveringer er opfyldt, ammetanter og ungdyr til Grambogård på Fyn.

Det er Jersey-Angus krydsningskalve som købes ind sammen med og koblet til en ammetante. Får 4 køer med 10-12 kalve tilkoblet ca. hver 14. dag. Prisen er mellem 12 til 14 kr. pr kg for det hele. 1 ammetante er koblet med 2-3 kalve.

Dyrene kommer fra samme malkekvægbesætning, som kører med sæsonkælvninger, hvor der ikke er kælvninger i oktober til februar. Så sæt med ammetanter kommer i februar til maj, hvorefter der er en pause på 1½ måned og der leveres igen fra juli til september.

Der er via kontrakten en forpligtelse til også at tage de renracede jersey tyrekalve, som smutter igennem ved kønssorteringen af kviesæd. Der fås kontrakttilæg fra Thise og ko for renracede jersey slagtedyr.

Til foråret fås kun tyrekalve, da mælkeproducenten er begyndt at anvende kønssorteret Angus-tyresæd.

Der slagtes ved en levendevægt omkring 550-600 kg.

Dyrene opstaldes i en lejet stald om vinteren. Udgifter er 30.000 kr for leje.

Sundhed

Alle mellemstore kalve har haft lungeorm. Der har også været udfordringer med at dyrene fik lungebetændelse, da de blev bundet ind i september i år. Der har også været problemer med smitsom diarré (heraf døde en).

Ammetantehold

Ammetanterne fodres med en blanding af grønhavre (skredet igennem men uden fyldte kerne; 1,5 kg ts pr fe), kløvergræsensilage og kartofler.

Frasorterede spisekartofler- der anvendes op til 1 ton pr dag så længe der kan leveres nok (pris 1,5 kr/FE inkl levering), der går 4,5 kg kartofler pr FE. Pt. bruges der 500 kg kartofler pr dag, da der ikke bliver frasorteret mere end det.

Kalvene har adgang til kalveskjul med fri adgang til kalve/hønseblanding (lupin-vårhvede, ærter, byg, havre, tritcale med 11,9 % protein).

Foto 1. Hold med ammetanter og kalve, som er tæt på fravænning, som sker når kalvene er mellem 4-5 måneder gamle.

Foto 2. Et hold med kalve, der er blevet fravænnet. De er 5-6 mdr.

Mellemhold (ca. 5- 10 mdr.): De fravænnede kalve går på dybstrøelse. Kalve på 8-10 mdr. vejede 160 kg den 10. oktober. De fodres med samme grovfoder som ammetanter samt kalve/hønsblanding og kartofler, som lægges nederst i bunden af truget.

Foto 3. Mellemholdet går i lade med dybstrøelse. Kalvene er 8-10 mdr.

Foto 4. Samme gruppe som foto 3

Den store gruppe: 30 store ungdyr går på mark med adgang til kløvergræsensilage og kartofler.

Foto 5. Ungdyr 18-22 mdr. på vinterfold ved stalden

Foto 6. Ungdyr på mark- de er mellem 18-22 mdr. 10 stk. på anden mark på 19-21 mdr. vejede 475 kg den 20. oktober.

Der muges 1 gang om ugen i vinterhalvåret. Dybstrøelsen leveres til biogas.

Afgræsning:

Om sommeren kommer ungdyr under 500 kg ud på vedvarende arealer samt i højmosen ("Mosen"). De udbindes løbende fra 20. maj- midt juni og hentes hjem ca. midt oktober. Ungdyr over 500 kg bliver på omdriftsgræs ved ejendommen (i 2021 ca 25 ha), hvor de evt. suppleres med grovfoder. Der afgræsses efterafgrøder i efteråret 2021 (rajgræs-kløver).

Foto 6. Mellemgruppen på græs i højmosen 14. juni 2022.

Foto 7. Den største gruppe på græs på omdriftsarealer ved ejendommen 16. juni 2021.

Markdrift:

Der er 300 ha med kornafgrøder (bl.a. foder til 18.000 ægl. høner)

100 ha med græs i alt hvor de 61 ha er i omdrift og de 35 ha er vedvarende græs (herunder engen). De 27 ha eng er med MVJ/PLG-tilsagn.

En del af arealet er tørvejord, så fremadrettet vil det være en fordel at lægge den jord ud til vedvarende græs, hvor der tages et slæt fremfor at bruge det til afgræsning.

Dyrene bidrager positivt til sædskiftet ved at kunne udnytte græsset samt tilføre gødning og dybstrøelse til biogasanlæg, hvorfra der fås gylle retur. Kløvergræsset har en forfrugtsværdi og ved flere slæt en ukrudtssanerende effekt.

Tidsforbrug

Græs sommer: tilsyn, pasning og hegning (3 pers. i 2 timer pr gang): 1-3 timer i snit 2 timer pr dag

Vinterpasning: 1 person fuld tid

I snit i alt nok mindst 2 timer pr dag, men det er meget sæsonbetonet. Ejer står også for markdriften i sommersæsonen.

1 fuldtid på høns

Far er med på fuldtid

Bedriftsbesøg

Besætning 3

Bedriften har ca. 220 dyr i alt med krydsningskvier og -stude og 20 ammetanter, samt økologisk planteavl.

Der er afsat 125 ungreter i regnskabsåret 2021-2022. De leveres til Friland. De får DC notering samt Friland økotillæg og kontrakttillæg. Der er også afsat kalve til levebrug her i efteråret, for at få færre dyr på stald. De var 3-4 mdr. med en vægt på 150 kg.

Der slagtes ud ved en levendevægt over 550 kg og en alder over 18 mdr. I april-maj-juni-juli slagter dyrene ud ved en højere levendevægt. Fx på 630 kg i juli for at udnytte sæsonstillæggene bedst muligt.

Tabel 1. Resultater for stude og kvier slagtet i regnskabsåret 2021-2022. Der kan være nogle dyr iblandt, som ikke er krydsningsdyr.

	Kvier	Stude	
Alder, Mdr.	22,5	20,9	
Form	6,45	5,58	
Slagtevægt, kg	307,60	312,32	
Notering incl. tillæg/fradrag, kr/kg	38,10	40,00	
Resttillæg DC+ øko, kr/kg	2,08	2,08	gennemsnit for 2021 -2022
Afregning, kr pr kg	40,18	42,08	

På stald om vinteren

Der strøs hver morgen. Forbruget er 1 ton halm pr dag ~ 3 rundballer pr dag.

Der muges 1 gang om måneden- det er en ret tidskrævende del af at passe dyrene.

Dyrene vejes hver 2. måned.

19-20 charolais- krydsninger går ved besøget stadig på græs. De har fået fuldfoder eller wrap den sidste måneds tid (okt.). De slagtes fra marken.

Ammetanter

Kalvene købes ind 14 dage gamle, hvor de vejer 45-50 kg. Forud har de fået mælk fra skål. De kobles med en ammetante ved ankomst.

Kalvene er fortrinsvis krydsningskalve med jersey eller HF-mor og med kødrace som far. Der er modtaget kalve med lidt forskellige racer, men fremadrettet foretrakkes Angus

Foto 1. Fællesboks med ammetanter og kalve

Har gode erfaringer med Angus-krydsningerne. De er nemmere at få koblet til ammetanten end de renracede HF- kalve, som typisk bliver lidt skræmte, hvis ammetanterne fx sparker ud eller på anden måde vægrer sig overfor en ny kalv. Angus-krydsningerne giver ikke op så let.

Ammetanter indkøbes løbende, men bruges gerne til flere hold. Den første gang kobles den med 3 kalve. Når første hold fravænnnes, sættes der 2 nye kalve til ammetanten, hvis hun er ok ydende. Nogle kan have 3 hold, før de afgoldes og slutfedes før slagtning. Ammetanter, der blev slagtet i 2021-2022, havde en formklassificering på 4,28 og en gns. slagtevægt på 309 kg.

Der bruges både Jersey og Holstein som ammetanter. Ejer har observeret at kalvene drikker sidst hos jersey-ammetanter, men først hos HF-ammetanterne. De ældre kalve holder sig ikke til deres egen ammetante, men drikker fra hvilken ammetante, der stiller sig til rådighed.

Ammetanterne fodres med en fuldfoderblanding bestående af kløvergræsensilage og byg/ært- eller ærtehelsæd. Der iblandes pt. lidt hø til fuldfoderet, da de har lidt tynd gødning.

Sidste år blev der fodret med restkartofler, men mængderne blev for små. Det har givet noget mere ro i flokken at kartoflerne er taget ud, da de kæmper mindre om at komme til dem. Der har også tidligere været fodret med egen majsensilage, for at få mere stivelse i rationen, men det er blevet droppet igen pga. for lave udbytter.

Ammetanterne tildes normalt ikke korn. Men 7 af køerne, som blev bundet ind i midten af november, får for tiden 30 kg pr dag af en korn-ært blanding (ca. 17 % protein) af egen avl, for at tage lidt på.

Kalvene har adgang til kalveskjul med fri adgang til samme korn/ært blanding. Ammetanterne lærer dem at æde grovfoderet.

Fravænnede kalve

Kalvene fravænnedes når de er mindst 3 mdr. om vinteren, mens de fravænnedes ved 4-5 mdr. om sommeren, hvor de kan gå ude. Ved fravænning på stald flyttes de til anden ejendom. De fodres fortsat med kornblandingen til de er 5-6 mdr.

Herefter får de kun græs eller grovfoder.

Det sidste nyfravænnede hold vejede ved 4,5 mdr. 180 kg og har haft en gns. tilvækst på 1074 gram pr dag. Hvis kun kvierne regnes med, så har DTV været 1012 gram pr dag. Når der fravænnedes, bliver kalvene i holdet med 1-2 af ammetanterne.

Foto 2. Nyligt fravænnede kalve på 4,5 mdr.

Større dyr over 6 måneder

De større kalve fodres udelukkende med grovfoder. De blev i år bundet tidligere ind end normalt, omkring 9. oktober, da det var meget regnfuldt og der manglede græs på markerne.

I de 4 første bokse med de ældste dyr har tilvæksten været 1200 g/dag siden indbinding. Det sidste hold, som er fodret mere ekstensivt, har vokset 800 gram pr dag.

Foto 3. Ungdyrene fodres med en fuldfoderblanding bestående af kløvergræsensilage og byg/ært- eller ærtehelsæd.

Foto 4. Krydsningsdyrene er opstaldet i dybstrøelse om vinteren.

Foto 5. Der går et par enkelte Hereford i flokken.

Foto 6. Krydsningsdyr

Afgræsning:

Dyrene kommer på græs fra 15. april og ind til november. Dog lidt tidligere indbinding i 2022 (9. oktober) pga. regn og mangel på græs.

Der er 100 ha ekstensive og/eller naturpleje, hvoraf 80 ha er med MVJ/PLG-tilsagn. Der afgræsses også på omdriftsarealer.

I 2022 blev belægningsgraden for høj på nogle af de ekstensive arealer, da dyrene kun har haft en DTV på 600 gram pr dag, hvilket er for lavt ift. målsætningen.

Foto 7. Krydsningsdyr på græs i Gullestrup enge den 16. juni 2021.

Foto 8. Krydsningsdyr på græs i Gullestrup enge den 16. juni 2021.

Foto 9. Krydsningsdyr på græs med jyske heste i Simmelkær enge den 14. juni 2022.

Markdrift:

Der er 350 ha til bedriften. De 150 dyrkes med afgrøder og 200 ha er med grovfoder. Ca. ½-delen af de 200 ha er ekstensive arealer (60-70 ha MVJ, 40 ha enge).

Der sælges grovfoder fra til en økologisk mælkeproducent.

Værdien af kløvergræs: Det giver et bedre planteavlssædskifte samt gødning til afgrøderne. Siden der er kommet mere kløvergræs i sædskiftet, har det givet en bedre stabilitet i udbytterne. Afgrøder, der slår helt fejl, forekommer ikke længere. Husdyrgødning til afgrøderne er også positivt.

Tidsforbrug

Ejer passer dyr sammen med medhjælper, som er deltidsansat.

Øvrige bemærkninger

Der er nogen usikkerhed om leje af staldbygninger og jord kan fortsættes fremadrettet pga. byudvikling.

Økonomi: Slagtedyrene skal mindst give 10-11.000 kr. i indtægt, for at få dækket omkostninger og løn.

Der kan på sigt være en bedre økonomi i at dyrke græs til biomasse fremfor til foder. Hvis græs til biomasse (40 tons/ha, 30 % ts) får en værdi på omkring 15-20.000 kr. pr ha, så kan dyrene ikke konkurrere med biomassehøst.